

Ingezonden Berichten

RESULTATEN VAN DE TOEPASSING VAN DE NATUUR- SCHOONWET 1928 EN VAN ARTIKEL 12 VAN DE BOSCHWET 1922.¹⁾

Sinds het in werking treden van de Natuurschoonwet 1928, nu ongeveer 4 jaar geleden, heeft een groot aantal landgoedbezitters de door deze wet geboden gelegenheid aangegrepen om verlichting van sommige belastingen deelachtig te worden, waardoor het behoud van vele dezer goederen een grooten steun heeft verkregen.

Op 1 April j.l. waren 172 landgoederen onder de wet gerangschikt, met een gezamenlijke oppervlakte van ruim 32800 ha. Van dit aantal zijn 118 landgoederen (29400 ha) voor het publiek opengesteld en 54 landgoederen (3400 ha) niet opengesteld. Van een aantal goederen, waaronder zeer belangrijke, is de aanvraag nog in behandeling, terwijl nog steeds nieuwe aanvragen inkomen.

Het werd gewenscht geacht, vóór het aanbreken van het seizoen, waarin velen door reizen en trekken van de schoonheid van ons land gaan genieten, een overzicht te geven van alle landgoederen, die thans onder deze wet zijn gerangschikt en voor het publiek zijn opengesteld. In deze lijst is, indien toegangskaarten noodig zijn, tevens vermeld waar deze kunnen worden verkregen, alsmede de *voornaamste* voorwaarden, waaraan de bezoekers zich moeten houden.

De niet-opengestelde landgoederen zijn niet in de lijst opgenomen. Toch zijn ook deze goederen van veel belang voor het natuurschoon in ons land en zal de toerist van de openbare wegen, die deze terreinen begrenzen of doorsnijden veel van het natuurschoon kunnen genieten.

In een tweede lijst zijn opgenomen alle gevallen, waarin tot nu toe een bijdrage is verleend ingevolge artikel 12 van de Boschwet 1922. Dit artikel bepaalt, dat ter bewaring van het natuurschoon, aan publiekrechtelijke lichamen, alsmede vereenigingen en stichtingen van algemeen nut bijdragen uit 's Rijks kas kunnen worden verleend. Sinds 1926 is voor dit doel een geleidelijk grooter wordend bedrag op de begrooting uitgetrokken; in 1931 beliep dit f80.000.—.

Landgoederen, die zijn gerangschikt onder de Natuurschoonwet 1928 en voor het publiek zijn opengesteld.

FRIESLAND.

„Oranjewoud” te Oranjewoud. (Heerenveen) 141 ha. Vrije wandeling op het gedeelte ten O. van den weg naar Oranjewoud en ten N. van den weg naar Katwijk (z.g.n. Tuimelaarsbosch) en op „de Pauwenburg”, op vertoon van aan Hotel Weener te Oranjewoud, à f0.10 te verkrijgen dagkaarten.

„Oud-Bakkeveen” nabij het dorp Bakkeveen, 26 ha. Vrije wandeling.

DRENTHE.

„Vosbergen” ten N. van Eelde, 67a. Vrije wandeling op gedeelte ten O. van den weg Paterswolde—De Punt, behoudens omgeving van het huis.

¹ Aangeboden door den Directeur van het Staatsboschbeheer.

OVERIJSSEL.

„*Het Amelink*“ ten Z. van Lonneker, 15 ha. Vrije wandeling van 9 uur voormiddags tot 7 uur namiddags, bij vroegeren zonsondergang tot zonsondergang, met uitzondering van de omgeving van het woonhuis, het rots-tuintje en een gedeelte van het bosch op vertoon van kaarten, welke verkrijgbaar zijn à f 0,50 per gezin en ad f 0,25 per persoon. Geldig gedurende een jaar. Wielrijden niet toegestaan. De wegen zijn gesloten voor auto's en voertuigen. Honden vasthouden.

„*De Bannink*“ ten W. van Bathmen aan den weg naar Holtén, 278 ha. Met uitzondering van de naaste omgeving van het huis, vrije wandeling op vertoon van gratis bij den jacht-opzichter A. Wassink te Colmschate verkrijgbare wandelkaarten. Honden vasthouden.

„*Den Berg*“ te Dalfsen, 302 ha. Vrije wandeling op het gedeelte op het terrein door borden aangegeven voor houders van wandelkaarten, die behalve des Zondags verkrijgbaar zijn bij de werkbaas H. J. Goldsteen. Kaarten voor één persoon f 0,10. Familiekaarten f 0,20. Geldigheidsduur 1 jaar. Wielrijden is verboden.

„*De Borge*“ aan den weg Oldenzaal—Denekamp, langs de Dinkel, 74 ha. Vrije wandeling.

„*Huis Diepenheim*“ bij het dorp Diepenheim, 22 ha. Vrije wandeling van 's morgens negen uur tot één uur vóór zonsondergang. Het meenemen van honden is verboden.

„*Drienerloo*“ gelegen halfweg Hengelo—Enschede aan den verhardén weg, 82 ha. Toegang, behoudens naaste omgeving van het theehuis, op vertoon van wandelkaarten ad f 0,25 verkrijgbaar bij den eigenaar, Mr. Dr. G. A. L a s o n d e r Lzn. te Enschede. Geopend tot 's avonds 7 uur, doch niet na zonsondergang. Voertuigen en loslopende honden worden niet toegelaten. Wielrijden is verboden.

„*Eelerberg*“ en „*De Schuilenburg*“ onder Hellendoorn, alsmede een complex bosch nabij Nijverdal, resp. groot 247, 184 en 21 ha. Vrije wandeling. Alleen wordt gedurende ten hoogste drie maanden, als het huis bewoond is, een gedeelte groot 10 ha rondom het huis van de wandeling uitgesloten.

„*Gerner*“ aan den verhardén weg van Zwolle naar Ommen in de gemeente Dalfsen, 206 ha. Met uitzondering van de omgeving van het landhuis en de toegangswegen daarheen toegankelijk op vertoon van wandelkaarten, verkrijgbaar bij den jachtopziener H. J. van der Kolk, à f 0,10 per persoon; familiekaarten f 0,20. Geldig een kalenderjaar. Honden vasthouden. Wielrijden is verboden.

„*Het Haagsche Bosch*“ in de gemeente Lonneker, 50 ha. Kosteloos opengesteld voor leden van den A.N.W.B., de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten, de Ned. Natuurhistorische Vereeniging, het Oversticht, de plaatselijke vereenigingen voor Vreemdelingenverkeer en voor begunstigers van het Geldersch-, het Utrechtsch- en het Limburgsch Landschap op vertoon van lidmaatschapskaart. Geen auto's en voertuigen. Wielrijden is verboden. Honden vasthouden.

„*De Hei*“ onder Olst, tusschen de wegen Deventer—Wezepe en Deventer—Boskamp, 32 ha. Vrije wandeling.

„*Hessum*“ onder Dalfsen, 160 ha. Met uitzondering van de omgeving van het landhuis en den tuin is het geheele landgoed van Mei tot en met September van zeven uur tot zonsondergang en voor de overige maanden van negen uur tot zonsondergang voor het publiek opengesteld, mits voor-

zien van wandelkaarten, welke ad f0,25 verkrijgbaar zijn bij de administratie van het landgoed.

Het is verboden honden mede te nemen.

„Hoenlo“, „De Haere“, „Het Nijendal“ en „De Hoogen Kamp“ gelegen onder Olst, 680 ha. Vrije wandeling met uitzondering van de omgeving der landhuizen van 's morgens tien uur tot een half uur vóór zonsondergang op vertoon van kaarten ad f0,25, verkrijgbaar bij den Rentmeester te Hoenlo. Deze gezinskaarten zijn een jaar geldig. Behalve op hoofdwegen zijn honden en rijwielen verboden.

„Hof Bruning“ ten Z. van Broekheurne bij Enschede, 86 ha. Vrije wandeling op vertoon van gratis bij den eigenaar J. H. F. Bos te Lonneker, „Brinkhof“ H. 97, te verkrijgen wandelkaarten.

„Hof Espelo“ ten N. van Enschede en ten W. van Lonneker, 177 ha. Vrije wandeling.

„De Horte“ gelegen onder Dalfsen en Zwollerkerspel, 52 ha. Vrije wandeling met uitzondering van de omgeving van het huis en de afgesloten tuinen, van zonsop- tot zonsondergang op vertoon van kaarten, gratis verkrijgbaar bij den eigenaar, Jhr. C. J. A. Greven. Adres: 's winters Zwolle, ter Pelkwijkpark 19 en 's zomers: Dalfsen „de Horte“. Honden vasthouden.

Landgoed van den heer J. R. van Wulfften Palthe aan den weg Oldenzaal—Bentheim, nabij de Lutte. 72 ha. Vrije wandeling. Honden vasthouden.

„Het Nijehuis“ nabij de Lutte en Oldenzaal, 36 ha. Vrije wandeling met uitzondering van de omgeving van het huis.

„Nepelenbroek“ ten Z.W. van Raalte, 86 ha. Wandeling toegestaan op bij den eigenaar, Mr. Dr. H. W. Jordens, Singel 11, te Deventer, en bij den op het goed wonenden pachter ad f0,10 verkrijgbare wandelkaarten. Honden vasthouden.

„Nicuw Rande“ ten W. van Diepenveen aan den weg Deventer—Zwolle, 104 ha. Met uitzondering van de omgeving van het huis toegankelijk van half Juni tot half April op vertoon van bij den eigenaar-bewoner, G. J. Th. Baron Stratenus, ad f0,25 te verkrijgen wandelkaarten, één jaar geldig. Voertuigen (ook kinderwagens), rijwielen en honden, worden niet toegelaten.

„De Oosterhof“ onder Rijssen aan den verharden weg van Rijssen naar Enter en van Rijssen naar Opbroek, 84 ha. Toegang, met uitzondering van het door de gracht omsloten gedeelte, op vertoon van bij den eigenaar, den heer Jhr. F. A. Coenen te Rijssen verkrijgbare wandelkaarten. De kaarten zijn een jaar geldig en de prijs bedraagt f0,25 voor kaarten voor één persoon en f0,50 voor een gezin. Honden vasthouden.

„Het Overvelde“ ten N. van Diepenveen, 74 ha. Vrije wandeling.

„Oxerhof“ ten Z. van Colmschate, 123 ha. Met uitzondering van de omgeving van het huis vrije wandeling op vertoon van kaarten, die aan het huis verkrijgbaar zijn ad f0,25 per gezin. Een jaar geldig. Rijwielen en kinderwagens mogen niet worden meegenomen. Honden vasthouden.

„Rechteren“ aan den weg Dalfsen—Ommen, 1088 ha. Vrije wandeling op vertoon van bij den rentmeester te verkrijgen kaarten à f0,25, een jaar geldig, dagkaarten à f0,15. Van 1 April tot 1 October opengesteld van

7 uur v.m. tot zonsondergang, van 1 October tot 1 April van 9 uur v.m. tot zonsondergang. Auto's en honden worden niet toegelaten.

„t Reclær“, aan weerszijden van den verhardten weg van Raalte naar Heino, 240 ha.

Met uitzondering van de omgeving van het huis toegankelijk van zonsop- tot zonsondergang op vertoon van wandelkaarten, welke bij de eigenaresse Douairière M. A. van Welderen Baronesse Rengers-Hoevenaer te Raalte verkrijgbaar zijn à f 0,25 per gezin. Geldig één jaar.

Voertuigen, kinderwagens, rijwielen en honden worden niet toegelaten.

„Schultewolde“ ten Z.W. van Almelo, a/d weg naar Bornerbroek onder Tubbergen, 52 ha. Met uitzondering van de omgeving van het huis is het geheele landgoed toegankelijk op vertoon van kaarten, welke ad f 0,15 verkrijgbaar zijn bij B. Kroeze, Almelosche weg te Tubbergen.

„Singraven“, „Harsseveld“ en „Bögelscamp“ onder Losser en Denekamp, te zamen ruim 280 ha. Een gedeelte ten N. van het kanaal van Almelo naar Nordhorn, alsmede twee nabij het dorp Denekamp gelegen terreinen zijn voor het publiek opengesteld, op vertoon van kaarten, welke verkrijgbaar zijn aan het huis Singraven van 's morgens 9 tot 's avonds 6 uur, tegen den prijs van f 0,25; geldig een jaar.

„Het Smalenbroek“ ten O. van het gehucht Broekheurne nabij de Duitsche grens, 55 ha. Vrije wandeling voor houders van bij den eigenaar, Mr. E. H. K. J. ter Kuile, Gronausche straat 129 te Enschede, gratis te verkrijgen kaarten.

„De Snippet“ in de gemeente Losser. 70 ha. Openstelling als bij het Haagsche Bosch in de gemeente Lonneker.

„Sumpel“ en omgeving gelegen onder Ambt-Almelo, 14 ha. Het landgoed is van zonsopgang tot zonsondergang voor het publiek toegankelijk, mits dit voorzien is van kaarten, welke ad f 0,15 verkrijgbaar zijn bij den bewoner van de boerderij Sumpel.

„Het Teessink“ ten O. van Boekelo, bij Enschede, 21 ha. Met uitzondering van de omgeving van het huis vrije wandeling. Wielrijden is verboden.

„Vilsteren“ aan den weg Ommen—Dalfsen, 983 ha. Op het gedeelte, op het terrein door bordjes aangegeven, vrije wandeling.

„Het Voortman“ ten Z. van het Amelink langs de spoorbaan Enschede—Oldenzaal, 8 ha. Vrije wandeling.

„Het Wallenbeek“ ten O. van Enschede en ten N. van den weg naar Gronau, 60 ha. Openstelling als bij „Het Smalenbroek“.

„Weldam“ gelegen onder de gemeenten Markelo, Goor, Ambt-Dalden en Diepenheim en „Monte Bello“ onder Markelo, te zamen 1015 ha. Vrije wandeling behoudens op een op het terrein door borden aangegeven gedeelte, van 's morgens tien uur tot een half uur vóór zonsondergang, op vertoon van bij den rentmeester ad f 0,25 verkrijgbare wandelkaarten, geldig gedurende 1 jaar. Des Zondags gesloten. De sier- en groentetuinen zijn voor bezichtiging opengesteld, na voorafgaand schriftelijk verzoek.

„Windesheim“, onder Zwollerkerspel en Wijhe, 46 ha. Met uitzondering van de omgeving van het huis toegankelijk op vertoon van wandelkaarten welke bij den werkbaas G. Griffioen, te Windesheim verkrijgbaar zijn à f 0,25 per gezin en per jaar.

Het medenemen van honden en rijwielen is verboden.

„Het Wooldrik” gelegen onmiddellijk nabij Enschede, 11 ha. Vrije wandeling met uitzondering van de omgeving van het woonhuis op vertoon van wandelkaarten, welke door den eigenaar Mr. E. H. K. J. ter Kuile, Gronauschestraat 129 te Enschede kosteloos worden verstrekt.

GELDERLAND.

„Ampsen” aan den weg Laren—Lochem, 669 ha. Met uitzondering van de omgeving van het landhuis vrije wandeling.

„Babberich” aan den weg Babberich—Duitsche grens, 25 ha. Behoudens omgeving van het huis, vrije wandeling op vertoon van bij den op het goed wonenden boschwachter gratis te verkrijgen wandelkaarten.

Landgoed van M. O. Baronesse van Boetzelaer van Hugenpoh tot Aerdt onder Beekbergen, ten N. van het dorp Loenen, 52 ha. Vrije wandeling.

„Beekvliet” onder de gemeenten Laren, Geesteren en Borculo, 500 ha. Met uitzondering van de omgeving van het huis is het geheele landgoed voor het publiek opengesteld. Honden worden niet toegelaten.

„Bekendelle” onder Winterswijk, (het Woold) aansluitend aan „Lintum”, 31 ha. Vrije wandeling. De eigenaar heeft de bevoegdheid toegangskaarten uit te geven.

„Belmonte” te Wageningen, 22 ha. Vrije wandeling ten Westen van den „Holle weg”.

De Bosschen van den heer J. C. Koker te Arnhem, gelegen ten Z. van Bennekom, 77 ha. Vrije wandeling voor leden van den A.N.W.B., de Vereen. tot Behoud van Natuurmonumenten en de Vereen. voor Vreemdelingenverkeer voor Bennekom en Renkum, en overigens op wandelkaarten, verkrijgbaar bij den eigenaar à f 0,50 voor gezinnen van ten hoogste 5 personen en f 0,25 voor persoonlijke kaarten. Geldig een jaar.

„Bingerden” aan den IJssel onder Angerlo, 82 ha. Vrije wandeling van 's morgens negen uur tot zonsondergang. Meenemen van honden verboden. Toegang tot het tuinperceel bij Huize „Bingerden” onder geleide van den tuinman.

„De Boggelaar” onder Warnsveld en Vorden, 55 ha. Het landgoed is met uitzondering van een boomgaard voor het publiek opengesteld en wel van 's morgens acht uur tot zonsondergang op vertoon van kaarten, welke kosteloos verkrijgbaar zijn bij den arbeider-opzichter aan den ingang van het landgoed. Twee- en vierwielige voertuigen, rijwielen, motorrijwielen en loslopende honden zijn verboden.

„De Boonenburg” in de kom van Heerde. Een gedeelte groot plm. 9 ha is — met uitzondering van de omgeving van het huis — opengesteld, op vertoon van bij den eigenaar den heer J. W. van Regteren Altena te Heerde gratis te verkrijgen kaarten.

„De Boschoeve” onder Wolfhezen, groot 12 ha. Behoudens de naaste omgeving van het huis, vrije wandeling op vertoon van bij den heer R. Lamers, op het landgoed kosteloos verkrijgbare wandelkaarten. Het medenemen van rijwielen en honden is verboden.

„De Cloese” ten O. van Lochem, 40 ha. Vrije wandeling op een gedeelte van het terrein, door borden aangegeven. Voor een gedeelte ten Noorden van de Keppellaan zijn wandelkaarten noodig, welke gratis verkrijgbaar zijn bij den eigenaar-bewoner, den heer J. S i c k e s z te Lochem.

„Dorth“ te Joppe bij Gorssel, 97 ha. Met uitzondering van de omgeving van het huis, vrije wandeling op vertoon van gratis door den eigenaar-bewoner, G. O. F. Ridder Huijssen van Kattendijke, af te geven wandelkaarten. Verboden te fietsen en honden mede te brengen.

„Huize Engelenburg“ onder Brummen, ten W. van den spoorweg Arnhem—Zutphen, 248 ha. Met uitzondering van de omgeving van het huis vrije wandeling. Van voertuigen worden alleen rijwielen, krui-, sport- en kinderwagens toegelaten.

„Enghuizen“, gelegen om de dorpen Hummelo en Keppel, 499 ha. Vrije wandeling.

„De Gelderesch“ in de gemeente Winterswijk, 48 ha. Met uitzondering van den tuin van het huis en het erf van de boerderij van zonsop- tot zonsondergang opengesteld. Honden moeten worden vastgehouden.

„Groeneveld“ even ten N. van Hulsthorst aan den weg naar Nunspeet, 17 ha. Met uitzondering van de omgeving van het huis, den moestuin, den boomgaard en het schier-eiland in de gracht, toegang op vertoon van bij den eigenaar-bewoner, den heer Van der Feer Ladèr ad f 0,25 te verkrijgen kaarten. Geldig een jaar. Honden en kinderwagens mogen niet worden meegenomen. Wielrijden verboden.

„Groot- en Klein Spriel“ onder Putten, aan den weg Putten—Garderen, 150 ha. Vrije wandeling met uitzondering van de omgeving van het huis op vertoon van kaarten te verkrijgen bij den eigenaar-bewoner, den heer J. W. van Doorninck en den boschbaas, tegen betaling van f 1.— per jaar voor gezinskaarten en van f 0,10 per persoon voor dagkaarten. Geopend van acht uur des morgens tot een half uur voor zonsondergang. Auto's, motorrijwielen, rijtuigen, rijwielen en honden worden niet toegelaten, tenzij met bijzondere toestemming van den eigenaar.

„De Grootte Noordijk“ onder Wilp bij Deventer, aan den weg naar Twello, 36 ha. Vrije wandeling op vertoon van gratis bij den tuinman verkrijgbare kaarten.

„Hackfort“, „Groot en Klein Starink“, „Het Grootte Veld“ en „De Bramel“ gelegen onder gemeenten Vorden en Warnsveld, 714 ha. Met uitzondering van de omgeving van het kasteel opengesteld, op vertoon van kaarten, welke kosteloos verkrijgbaar zijn bij den heer van Mourik, Secr, ter bevordering van het Vreemdelingenverkeer te Vorden en bij den Onbezoldigd Rijksveldwachter H. J. Rothman te Hackfort (Vorden). Verboden de wandelpaden en paden te berijden met 4-wielige motorrijtuigen en tusschen een half uur na zonsondergang en een half uur voor zonsopgang met 2-wielige motorrijtuigen. Honden vasthouden.

„Hagen“ onder Hummelo en Ambt-Doetinchem, 340 ha. Vrije wandeling met uitzondering van de omgeving van het landhuis „Groot Zande“, op vertoon van een toegangkaart, die kosteloos verkrijgbaar is bij H. Remmelink, „Holsen“ te Hummelo en F. H. J. Obbink o/d. Kelder te Doetinchem. Het meenemen van honden is verboden.

„Landgoed van Mevr. de Wed. Verdenius onder Heerde“, nabij den weg Wezep—Heerde, 16 ha. Wandeling toegestaan op bij de eigenaresse gratis verkrijgbare wandelkaarten.

„De Hemelsche Berg“ te Oosterbeek, 17 ha. Met uitzondering van de omgeving van het huis, vrije wandeling.

„Hoekelum“ aan den weg Ede—Bennekom, 219 ha. Behoudens omgeving van het huis toegankelijk voor houders van wandelkaarten, gratis

verkrijgbaar bij den eigenaar-bewoner K. Baron van Wassenaar.

„*Hof te Dieren*” onder Dieren, 545 ha. Vrije wandeling met uitzondering van het gedeelte gelegen ten O. van den straatweg van Arnhem naar Zutphen.

„*Hoog Buurlo*” bij Apeldoorn, tusschen het Kootwijksche Zand en het Uchelerbosch, 254 ha. Toegankelijk op gratis bij den boschbaas te verkrijgen kaarten.

„*Hoog-Oorsprong*” ten W. van Oosterbeek, 127 ha. Met uitzondering van de omgeving van het huis toegankelijk voor houders van wandelkaarten, gratis verkrijgbaar bij den eigenaar-bewoner Jhr. Dr. H. G. van Holthe tot Echten.

„*De Hullenberg*” onder de gemeenten Wageningen en Bennekom, 12 ha. Vrije wandeling op vertoon van wandelkaarten, verkrijgbaar bij den tuinbaas op „*Dorpszicht*” te Bennekom en in verschillende hotels aldaar. Gezinskaarten à f1.—, persoonskaarten à f0,50. Deze kaarten zijn levenslang geldig. Leden van de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten, der Natuurhistorische Vereeniging, der Nederlandsche Tentenkampeerclub en schilders en teekenaars in functie hebben vrijen toegang.

„*Het Joppe*” onder Gorssel, 225 ha. Het landgoed is, met uitzondering van den binnen de gracht gelegen tuin en de omheinde moestuinen, voor het publiek opengesteld. Honden moeten worden vastgehouden.

„*De Kleine Noorddijk*” onder Wilp, 36 ha. Vrije wandeling op vertoon van kaarten, welke gratis verkrijgbaar zijn bij den tuinman.

„*Heerlijkheid „Leur*” onder Hernen, 48ha. Toegang op gratis bij den boschbaas verkrijgbare kaart. Honden vasthouden.

„*Leuvenhorst*” onder Ermelo en Harderwijk, 1118 ha. Behalve de omgeving van het landhuis, vrije wandeling. Verboden honden los te laten loopen.

„*Lintum*” onder Winterswijk (het Woold), 64 ha. Vrije wandeling. De eigenaar heeft de bevoegdheid toegangskaarten uit te geven.

„*Mariëndaal*” tusschen Arnhem en Oosterbeek, 177 ha. Toegankelijk voor houders van wandelkaarten, ook voor gezinnen, verkrijgbaar bij Mr. J. F. Versteeven, Jans-binnensingel 29, Arnhem, en bij den heer Romijn te Oosterbeek à f0,25 per stuk.

„*Het Medler*” gem. Vorden ten N. van den weg Vorden—Ruurlo, 252 ha. Vrije wandeling op vertoon van bij den op het goed wonenden boschbaas gratis verkrijgbare wandelkaarten. Honden vasthouden.

„*Middachten*” bij Dieren, 1026 ha. Met uitzondering van de omgeving van het kasteel vrije wandeling.

„*Molecate*” nabij Hattem, 142 ha. Vrije wandeling met uitzondering van de sprengen en van de omgeving van het huis, op vertoon van kaarten, verkrijgbaar bij den eigenaar-bewoner E. W. Baron van Heeckeren van Molecaten en bij den boschbaas. Dagkaarten f0,10, maandkaarten f0,50 en jaarkaarten f1.—. Auto's mogen rijden tot aan de uitspanning.

„*Nieuw Groevenbeek*” onder Ermelo, ten Z.O. van dit dorp, 94 ha. Vrije wandeling.

„Heerlijkheid „Ophemert“ onder Ophemert (bij Tiel), 63 ha. Met uitzondering van de omgeving van het kasteel, vrije wandeling. Wielrijden op de wandelpaden is verboden. Honden vasthouden.

„Oud Willaar“ en *„Huize Scherpenzeel“* resp 47 en 86 ha., zijn beide gelegen in de gemeente Scherpenzeel. Het eerstgenoemde landgoed is geheel, het tweede met uitzondering van het park rondom het kasteel en de bijgebouwen met de tuinen, voor het publiek opengesteld. Het verkeer mag alleen plaats hebben met rijwielen, krui-, sport en kinderwagens.

„De Polberg“ en *„Het Stokkert“* onder-Heerde, 101 ha. Toegankelijk, behalve op aangegeven complex om het huis, op vertoon van wandelkaarten, op schriftelijke aanvraag gratis verkrijgbaar bij Jb. Bijsterbosch, boschwachter op het Stokkert onder Wapenvelde.

„Quadenoord“ en *„Boschbeek“* gelegen onder Renkum, tezamen 230 ha. Openstelling als bij bovengenoemde bosschen van den heer Koker.

„Rhederoord“ ten O. van De Steeg, 55 ha. Behoudens omgeving van het huis, vrije wandeling op vertoon van gratis bij den boschwachter aan den ingang verkrijgbare wandelkaarten. Niet toegankelijk op Zaterdag en Zon- en feestdagen.

„Huize Ruurlo“ gelegen om het dorp Ruurlo, 1191 ha. Met uitzondering van omgeving van het kasteel vrije wandeling. Medebrengen van honden verboden. Automobilisten en wielrijders op daarvoor bestemde wegen blijven. Inlichtingen hierover ter plaatse verkrijgbaar.

„De Salentein“ bij Nijkerk, 171 ha. Met uitzondering van de omgeving van het huis, bloem- en moestuin is het landgoed het geheele jaar, behalve het tijdvak van 15 October tot 1 Januari opengesteld voor leden van: den A.N.W.B. Toeristenbond van Nederland, de Ver. t. Beh. v. Natuurmonumenten, de Natuurhistorische Vereeniging, Vereenigingen voor Vreemdelingenverkeer te Nijkerk en Putten en aangrenzende gemeenten en begunstigers van het Geldersch en het Utrechtsch landschap, mits zij in het bezit zijn van wandelkaarten, welke gratis verkrijgbaar zijn bij Jhr. Dr. J. M. Haersma de With te Putten en bij den op het landgoed wonenden opzichter.

„Soelen“ in de Betuwe, aan den weg Zoelen—Drumpt, 131 ha. Vrije wandeling, behalve een nader op het terrein aangegeven gedeelte.

„De Sijsselt“, *„Kernheim“* en *„Het Edesche Bosch“* in de gemeente Ede, 934 ha. Vrije wandeling.

„Stollenberg“ en *„Ravenberg“* in de gemeente Ubbbergen, 39 ha. Met uitzondering van een klein gedeelte vrije wandeling.

„Veldhorst“ onder Laren (Gld.) aan den weg Zutphen—Lochem, 270 ha. Met uitzondering van de naaste omgeving van het huis vrije wandeling.

„Verwolde“ ten N.O. van het dorp Laren (Gld.), 570 ha. Met uitzondering van de omgeving van het kasteel vrije wandeling.

„Voorstonden“, onder Brummen, 130 ha. Met uitzondering van de omgeving van het kasteel toegankelijk op vertoon van wandelkaarten, die à f0,25 per gezin verkrijgbaar zijn bij den opzichter J. Goldsteen te Voorstonden. Geldig één jaar. Het is verboden rijwielen en loslopende honden mede te nemen.

„Welna“ groot boschcomplex ten W. van Epe, 592 ha. Vrije wandeling.

„*De Westermeerwijk*“ tusschen Berg en Dal en Groesbeek, 123 ha. Met uitzondering van de omgeving van het landhuis, vrije wandeling.

„*Het Woldhuis*“ bij Apeldoorn, 164 ha. Vrije wandeling op vertoon van gratis bij den op het landgoed wonenden boschbaas te verkrijgen kaarten.

„*Ysselvliedt*“ nabij het dorp Wezep, 212 ha. Behalve de omgeving van het huis vrije wandeling. Bewoners van Oldebroek moeten kaarten aanvragen!

„*Zwaluwenburg*“ ten Z.W. van Elburg aan den weg van Elburg naar Epe, 389 ha. Vrije wandeling. Voor gedeelte tusschen Broekdijk en Bovenweg is een wandelkaart noodig, gratis verkrijgbaar bij den administrateur B. Akster te Oldebroek.

„*Zijpendal*“ in de gemeente Arnhem, 400 ha. Opengesteld met uitzondering van het gedeelte, gelegen ten Westen van den Zijpendaalschen weg, voor de leden van den A.N.W.B., voorzien van lidmaatschapsbewijs, alsmede voor leden van de plaatselijke Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer en Vereen. tot Behoud van Natuurmonumenten, voorzien van een toegangskaart.

UTRECHT.

„*Amerongen*“ en „*Zuylestein*“ bij Amerongen, 1906 ha. Vrije wandeling met uitzondering van omgeving der kasteelen „*Amerongen*“ en „*Zuylestein*“. Voor het tusschen den straatweg Utrecht—Arnhem en de Amerongsche Wetering gelegen gedeelte van Zuylestein (het Park), zijn wandelkaarten noodig, welke gratis verkrijgbaar zijn bij den rentmeester

„*Boschoord*“ en „*Vredenhoff*“ onder Doorn, 224 ha. Behoudens omgeving huis vrije wandeling.

„*Dijnselburg*“ bij Huis ter Heide (U.), aan den weg Utrecht—Amersfoort, 105 ha. Behoudens omgeving huis vrije wandeling. op bij den eigenaar-bewoner, Mr. H. Th. s' Jacob gratis verkrijgbare wandelkaarten.

„*La Forêt*“ in Doorn, 93 ha. Het gedeelte, gelegen ten N. van den z.g. Bovenweg is voor het publiek opengesteld mits voorzien van wandelkaarten. Verkrijgbaar bij den tuinbaas W. Pijper tegen betaling van f 0,25.

Van 15 Mei tot 15 September is het landgoed geopend van 9—20 uur, en het overige gedeelte van het jaar van 9 tot 16 uur. Honden en fietsen mogen niet worden medegenomen.

„*Gunterstein*“ gelegen aan de Vecht ten O. van Breukelen, 54 ha. Het geheele landgoed is met uitzondering van het zonnende gracht gelegen terrein op alle werkdagen van zonsopgang tot zonsondergang opengesteld voor leden van den A.N.W.B., de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten, de Natuurhistorische Vereeniging en voor begunstigers van het Utrechtsch Landschap, mits voorzien van wandelkaarten, welke kosteloos bij den rentmeester verkrijgbaar zijn. Honden, rijwielen en kindervagens worden niet toegelaten.

Ridderhofstad „Hardenbroek” onder Driebergen en Werkhoven, 55 ha. Toegankelijk voor leden van de Vereen. tot Behoud van Natuurmonumenten, de Nat. Hist. Vereeniging, de Vereen. tot Bevordering van Vreemdelingenverkeer afd. Utrecht en den A.N.W.B., alsmede voor de begunstigers van de Stichtingen „Het Utrechtsch- en het Geldersch Landschap“, op kosteloos bij den aan den weg Werkhoven—Cothen wonenden boschbaas verkrijgbare kaarten. Auto's, motorrijwielen, rijwielen verboden.

Honden worden niet toegelaten. Van 1 Mei—1 September is het landgoed dagelijks geopend van 9—20 uur en voor de overige maanden van 9—18 uur.

„*De Hooge Vuursche*” onder Baarn, aan den weg Hilversum—Baarn, 293 ha. Uitgezonderd een aangegeven gedeelte, vrije wandeling, op gratis door of namens den eigenaar, den heer J. A. L. v. d. Bosch, te verstreken wandelkaarten. Opengesteld van zonsopgang tot zonsondergang. Medebrengen van rijwielen en loslopende honden is verboden.

„*Hudepark*” gelegen in de Gemeente Doorn, 136 ha. Openstelling als voor La Forêt. Kaarten ook verkrijgbaar bij den tuinbaas W. Pijper.

„*t Kerckenbosch*” te Zeist, 78 ha. Vrije wandeling met uitzondering van een door borden aangegeven gedeelte.

„*Lambalgen*” onder Woudenberg en „*Het Hek*” onder Leersum, tezamen 68 ha. Met uitzondering van de omgeving van het huis (waarvoor bijzondere toegangskaarten te verkrijgen zijn bij den Rentmeester den heer L. J. van Leusen aldaar), vrije wandeling. Het is verboden andere voertuigen dan rijwielen en kinderwagens mede te nemen.

„*Pijnenburg*” ten Z.W. van Baarn, aan den weg Balthoven—Soestdijk, 860 ha. Rijwielpaden zijn voor iedereen opengesteld. Verder vrije wandeling van een half uur na zonsopgang tot een half uur vóór zonsondergang op bij de administratie van het landgoed „Pijnenburg”, post-adres Soest, verkrijgbare wandelkaarten. Gezinskaarten, geldig gedurende het kalenderjaar, f1.—, persoonskaarten, een maand geldig, f0,25.

„*Queekhoven*” gelegen op den rechteroever van de Vecht ten N. van Breukelen, 11 ha. Het landgoed, alsmede het arboretum en de kassen zijn voor belangstellenden op verzoek kosteloos te bezichtigen, terwijl de eigenaar de heer C. W. Matthes te Breukelen gratis kaarten verstrekt aan personen, die het goed geregeld wenschen te bewandelen.

„*De Zonheuvel*” aan den verhardten weg van Maarn naar Doorn, 48 ha. Inwoners van Maarn en Doorn hebben vrijen toegang, anderen tegen betaling van f0,10 per persoon; aanmelding bij den opzichter van het landgoed te Doorn.

NOORD-HOLLAND

„*De Beek*” onder Naarden, 20 ha. Met uitzondering van de omgeving van het woonhuis, vrije wandeling op vertoon van kaarten, welke gedurende één jaar geldig zijn en gratis worden afgegeven door of vanwege den eigenaar, den heer P. van Leeuwen Boomkamp, Hontborststraat 20 te Amsterdam. Fietsen is verboden, alsmede het medebrengen van honden.

„*Boekesteijn*” onder 's-Graveland, tusschen de 's-Gravelandsche Vaart en den Bussumer Grintweg, grenzende aan het Spanderswoud, 124 ha. Toegankelijk voor leden van den A.N.W.B. van de Vereen. tot Behoud van Natuurmonumenten, van de Nat. Hist. Vereeniging en van de Ver. tot Bev. van Vreemdelingenverkeer afd. Bussum, Hilversum en 's-Graveland en begunstigers van het Utrechtsch Landschap, met gezinsleden, mits voorzien van gratis bij den eigenaar-bewoner Jhr. J. A. Roëll verkrijgbare wandelkaarten. Toegang van 1 Mei tot 1 September van 9—20 uur, overige maanden van 9—18 uur. Auto's, motorrijwielen en rijwielen verboden. Honden worden niet toegelaten.

„*Ter Coulster*” even ten Z. van het dorp Heiloo, 45 ha. Wandeling vrij behoudens omgeving van den koepel. Op Zon- en feestdagen zijn toegangskaarten noodig, verkrijgbaar bij de Vereen. voor Vreemdelingenverkeer „Heiloo Vooruit” te Heiloo à f0,25.

„Gooilust”, „Trompenburg” en „Corversbosch” onder Hilversum en 's-Graveland, 274 ha. Wandeling op vertoon van kaarten op de onder de gemeente Hilversum gelegen terreinen met uitzondering van een door borden aangegeven gedeelte. Deze kaarten zijn kosteloos verkrijgbaar bij den eigenaar, den heer F. E. Blaauw te 's-Graveland.

„Tusschenwijk” te Wijk aan Zee en Duin, 117 ha. Opengesteld voor het publiek. Gedurende enkele dagen per jaar is de straatweg naar Wijk aan Zee afgesloten.

ZUID-HOLLAND.

„Leeuwenhorst” bij Noordwijk, tusschen Noordwijk en Noordwijkerhout, 133 ha. Vrije wandeling op een op het terrein aangegeven gedeelte, op vertoon van kaarten, die op aanvraag verkrijgbaar zijn bij den eigenaar-bewoner Jhr. J. H. Gevers van Kethel van Spaland. Rijwielen en kinderwagens verboden. Honden worden niet toegelaten.

NOORD-BRABANT.

„De Baast” bij Oirschot, ten N. van het dorp Middelbeers, 472 ha. Behoudens omgeving van het huis vrije wandeling op vertoon van bij den eigenaar, den heer Mr. A. J. M. G. de la Court te Tilburg gratis verkrijgbare wandelkaarten. Rijwielen en honden worden niet toegelaten.

De Landgoederen van Baron van Tuyll van Serooskerken te Heeze, 1833 ha. Vrije wandeling behoudens naaste omgeving van het kasteel, op vertoon van door de administratie te Heeze af te geven kaarten, die een jaar geldig zijn. De kosten bedragen f0,25 per gezin.

„De moeren” bij Zundert, 105 ha. Vrije wandeling.

„Velderen” onder Liempde, 161 ha. Met uitzondering van het Veldershuis en omgeving toegankelijk op vertoon van kaarten, welke de eigenaresse, de familie van Boeckel te Liempde op aanvraag kosteloos verstrekt.

„De Witrijf” onder Bergeijk, 400 ha. Vrije wandeling op vertoon van kaarten, gratis te verkrijgen bij den opzichter, geldig een seizoen. Honden worden niet toegelaten.

LIMBURG.

„Aerwinkel”, „Hoosden” en „Munnicksbosch” onder Posterholt en St. Odiliënberg, 141 ha. Vrije wandeling (met uitzondering van een klein gedeelte van Aerwinkel) op vertoon van bij den eigenaar, den heer J. Gerards, Burgemeester te Posterholt, of den opzichter Hermans te St. Odiliënberg gratis verkrijgbare wandelkaarten. Honden vasthouden.

„Amstenrade”, „Krekelberg”, „Voschbroek” en „De Keesch” onder Amstenrade, Schinnen en Schinveld, 136 ha. Vrije wandeling.

„Geijsteren en Spraland” bij Wanssum, tusschen de wegen Venray—Maashees, Venray—Wanssum en de Maas, 416 ha. Het geheele landgoed is voor het publiek opengesteld, mits dit is voorzien van wandelkaarten, welke gratis verkrijgbaar zijn bij den jachttopziener.

Gemeenten, Vereenigingen en Stichtingen, die een bijdrage ingevolge artikel 12 der Boschwet 1922 krijgen ter bewaring van het natuurschoon op de hieronder genoemde terreinen.

FRIESLAND.

Gemeente Gaasterland.

De Gaasterlandsche bosschen, t.w. de Elfbergen, het Jolderenbosch en

de Bremer Wildernis, tezamen groot 308 ha. Door aankoop van deze bosschen heeft de gemeente de resten van de eertijds om zijn boschrijkdom bekende streek voor vernietiging bewaard.

Stichting „*Heemstra-State*”, Vrijzinnig Rustoord te Oenkerk.

Het landgoed „*Heemstra-State*” te Oenkerk, groot ruim 5 ha. Deze State, die het typische karakter van een oude Friesche buitenplaats vertoont, is thans een Rustoord.

Vereeniging tot Behoud van Natuurschoon voor *Donkerbroek* e.o.

Het landgoed „*Ontwijk*” te Donkerbroek, 16 ha groot. De vereeniging heeft door aankoop dit boschcomplex, gelegen tē midden van een uitgestrekt, vlak landschap voor de omgeving behouden.

DRENTHE.

Gemeente Assen.

Het Asserstadsbosch, 109 ha. Dit fraaie bosch was reeds eigendom van de gemeente. Het behoud er van is niet alleen voor Assen, doch ook voor Drenthe van veel belang.

Gemeente Diever.

Beplanting langs den straatweg Diever—Boyl, plm. 4 km. Deze fraaie beplanting heeft de gemeente aangekocht, toen zij in het openbaar werd geveild.

Gemeente Rolde. Boschcomplex groot 11 ha.

Bedoeld bosch, dat in de onmiddellijke nabijheid van het dorp ligt, liep ernstig gevaar te worden geveld en is door de gemeente aangekocht.

Gemeente Zuid-Laren.

Havezathé Laarwoud, groot 9 ha en Markebezit in het dorp.

Voor twee objecten wordt hier subsidie verleend, en wel voor de historische havezathe Laarwoud en voor het Markebezit, bestaande uit lanen en boomgroepen op den brink en verspreid in het dorp.

Vereeniging tot Behoud van Natuurschoon „*Nietap, Leek en omgeving*”.

Boschbezit Ter Heijl groot 9 ha

Het Vagevuur „ 3 ha

de Maatlanden „ 9 ha

gelegen onder Nietap.

De door deze vereeniging beschermde boschcomplexen zijn vrijwel de eenige die in deze streek zijn overgebleven.

GELDERLAND.

Gemeente Arnhem. Landgoed „*Zijpendaal*” 60 ha.

Dit bekende landgoed werd door de gemeente als wandelpark aangekocht.

Gemeente Gendringen. Landgoed „*Engbergen*”. 21 ha.

Dit boschrijke landgoed ligt te midden van uitgestrekte vlakke landerijen. De gemeente heeft het door aankoop voor verkaveling bewaard.

Gemeente Heerde. De Boonenburgerlaan.

Deze fraaie oude eikenlaan was reeds verkocht aan een houthandelaar. Door aankoop heeft de gemeente haar behouden.

Gemeente Nijmegen. Mariënbosch. 74 ha.

Dit fraaie boschcomplex, dat reeds bestemd was voor villaterrein, heeft de gemeente van den eigenaar-bouwondernemer gekocht.

Gemeente Renkum.

„de Bilderberg” te Oosterbeek 124 ha.

„de Hemelsche Berg” te Oosterbeek	24 ha.
„de Valckeniersbosschen en „de Westerbouwing” te Oosterbeek	17 ha.
„Bato's wijk” te Oosterbeek	6 ha.

Deze reeds eerder aangekochte parken en bosschen zijn als recreatie-terrein voor dit gedeelte van de Veluwezoom van zeer groot belang.

Gemeente Rheden.

de Beekhuizerbosschen te Velp	54 ha.
het boschcomplex „het Schaddeveld” te Dieren	99 ha.
de Velsche voorheide	41 ha.
boschbezit bij Heiderust te Velp	7 ha.

Ook het bewaren van deze boschterreinen is voor het behoud van het natuurschoon langs de Veluwezoom van veel beteekenis, in aansluiting aan de aangrenzende eigendommen van de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten.

Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland.

het Roode Koper te Ermelo,	68 ha.
het Loohuis bij Aalten,	21 ha.

Het eerstgenoemde landgoed bestaat uit hooge en oude bosschen en maakt een geheel uit met het Leuvenumsche Bosch, dat eveneens eigendom is van deze Vereeniging. Het Loohuis is een fraai stukje natuur, dat door Ingrijpen der Vereeniging werd behouden.

Leger des Heils. Een beukenbeplanting onder Berg en Dal.

Het Geldersch Landschap. Het landgoed „De Dellen” onder Heerde en Epe 368 ha.

Dit landgoed, dat tot een der mooiste der Veluwe mag worden gerekend, is aangekocht om als natuurmonument te worden bewaard.

UTRECHT.

Gemeente Driebergen. Boschcomplex ten Noord-oosten van het dorp, 32 ha.

Door aankoop werd dit boschterrein als recreatie-terrein gespaard.

Gemeente Leersum.

Lombokbosschen en het Galgenbosch groot 24 ha. Bedoelde bosschen werden door de gemeente aangekocht, aangezien de kans steeds grooter werd, dat zij als bouwterrein zouden worden verkocht.

Gemeente Vreeland. Eenige beplante wegen in het dorp.

Door dezen aankoop heeft de gemeente enkele beplantingen behouden, die de aantrekkelijkheid van het dorp zeer verhoogden.

Het Utrechtsch Landschap, het Lockhorster bosch bij Amersfoort, groot 8 ha.

Mede met finantieelen steun van de gemeenten Amersfoort en Leusden kon dit fraaie bosch van het landgoed „Lockhorst” worden aangekocht.

De Buitenplaats Over-Holland bij Nieuwersluis, groot 25 ha.

Het behoud van deze oude buitenplaats aan de Vecht, die algemeen bekend is, is van groot belang te beschouwen.

NOORD-HOLLAND.

Gemeente Bergen. Het Bergerbosch ter grootte van 83 ha.

Dit alom bekende duinbosch heeft de Gemeente door aankoop behouden.

Gemeente Bussum. Het landgoed „Bantam”. 31 ha.

Dit fraaie landgoed wordt als „natuurpark” behouden.

Gemeente *Hilversum*.

Het Spanderswoud	118 ha.
Het Hoogst van 't Kruis	10 ha

Deze twee boschcomplexen zijn als recreatieoord van groote beteekenis en door aankoop door de gemeente als zoodanig behouden.

Gemeente *Heemstede*. Het landgoed „Groenendaal”, 72 ha.

Het voortbestaan van een deel van het bekende park „Groenendaal” is door dezen aankoop vanwege de gemeente verzekerd.

Gemeente *Velsen*.

Het landgoed „Velserbeek”	28 ha.
Burgemeester Rijkenspark	9 ha.

Het betreft hier twee fraaie terreinen, die wanneer de gemeente niet had ingegrepen, ongetwijfeld voor bouwterrein zouden zijn bestemd.

ZUID-HOLLAND.

Gemeente *Nieuwpoort*. Bepanting wallen.

De bijdrage is verleend om de mooie oude iepenbepanting op de wallen in stand te kunnen houden.

NOORD-BRABANT.

Gemeente *Helmond*. De Warande, 28 ha.

Het eikenbosch „de Warande” is een der overgebleven oude loofhoutbosschen in het Oosten van Noord-Brabant. Doordat het in handen der gemeente over is gegaan, blijft het voor de toekomst bewaard.